שער „ניוזוויק" אחרי הטבח: „ישראל מתייסרת — האם יכול בגין להישרד?"

איש השנה תשמ"ג

מאת

אורי אבנרי

ד שמש שקעה בים. היום האחרון של שנת תשמ"ב הגיע לקיצו. השנה החדשה — תשמ"ג — עמדה בפתח.

התנועה ברחובות הלכה והתמעטה. שקט של חג השתרר ברחבי הארץ. המוני המתפללים היו בדרכם לבית־הכנסת. המוני החילוניים יצאו לפיקניקים, הלכו לבקר את הסבתא או להתכנס במסיבות של יום ו' בערב.

איש מהם לא יכול היה לדעת כי באותם הרגעים עצמם — הרגעים הראשונים של השנה החדשה — התחוללה זוועה במרחק של 100 קילומטרים מנהריה, 150 קילומטרים מחיפה, 250 קילומטרים מתל־אביב.

כמעט איש בישראל לא הכיר את שני השמות, אשר עמדו תוך 24 שעות להיחרת על לוח־ליבם של מאות מיליונים מסביב לכדור־הארץ, ואשר הטילו את אימתם על כל מאורעות השנה הבאה, שנת תשמ"ג, בישראל:

צברה ושאתילא.

„קול דמי אחיך ..."

● „כי הכל מאללה"

י ש שנים המתחילות בקול ענות חלושה, ואשר שום מאורע גדול ומסעיר אינו מפריע למהלכן התקין. שנים כאלה נראות כצירוף מיקרי של מאורעות, כאימרת ההיסטוריון הבריטי: „דבר מחורבן אחר אחרי השני."

יש שנים המתחילות בשקט, ואשר מאורע פיתאומי אחד, באמצע השנה, מטביע עליהן את חותמו. כזאת היתה שנת תשל"ז, שבה התחולל המהפך המדיני, שהעלה את איש־השנה מנחם בגין לשילטון. כזאת היתה שנת תשל"ח, שעמדה בסימן הביקור ההיסטורי המדהים של אנוור אל־סאדאת בירושלים. כזאת היתה גם שנת תשמ"ב, שראתה בתחילתה את רצח סאדאת, אך שהגיעה לשיא דרמאתי ביום שבו נשלח צה"ל לפלוש ללבנון.

אך שנת תשמ"ג היתה מיוחדת במינה בזאת שהמאורע העיקרי שלה — מאורע טראומטי התחולל בשעותיה הראשונות ממש.

אילו היה משורר לאומי גדול מנסה לעצב את הלילה הנורא של ערב ראש־השנה תשמ"ג, יכול היה לתאר את הקרוש־ברוך־הוא בשמיים, מוקף במלאכי־השרת, כשהוא מוכן להאזין לתפילותיהם של בני־ישראל. אך קול התפילות השיגרתיות של גברים, נשים וילדים בירושלים, וביניהם ראש ממשלת־ישראל, מתערבב בזעקות הנואשות של ילדה הנשחטת בסכין ברחוב בצברה, של אשה הרה שביטנה נרטשת בבית בשאתילא, של גברים הנקצרים ביריות בפתח בתיהם, במרחק של 200 מטרים מעמדה של צה"ל.

ויאמר ה' אל קין: „אי הבל אחיך?"

ויאמר: „לא ידעתי. השומר אחי אנוכי?"

ויאמר: „מה עשית? קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה!"

24 שעות לפני כן, בסצנה שתוארה לאחר־מכן בצבעים עזים בדו"ח ועדת־החקירה, עמדו כמה אנשים על גג של בית בן חמש קומות, בשולי מחנה־הפליטים שאתילא ליד ביירות. בצד אחד עמדו מפקד־האוגדה עמוס ירון, צבר טיפוסי ושורשי, ואנשי מטהו. בצד השני עמדו אלי חבייקה, מפקד יחידת־רוצחים מיוחדת של הפלאנגות הנוצריות ועוזריו, שהקשיבו במכשיר־קשר לדיווח מפי אנשיהם במחנות.

על הגג החשוך, שהואר מדי פעם על־ידי אבוקות של צה"ל שהאירו את המחנות לפי בקשת הפלאנגות, שמע איש־צה"ל כיצר שואל אחד מאנשי הפלאנגות במחנות מה לעשות באזרחים. חבייקה ענה לו: „תעשה מה שליבך אומר לך, כי הכל מאללה!"

מפקד־האוגדה התהלך על הגג, נבוך ומבוהל. הוא ניגש אל הפלאנגיסט וביקש

גופות של ילדים שנרצחו על־ידי אנשי הפלאנגות במחנה שאתילא, ערב ראש־השנה תשמ"ג: „השומר אחי אנוכי?"